

Madencilik Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri

İ.H. Kırşan

MTA Genel Müdürlüğü, Ankara, Turkey

ÖZET: Madencilik sektörü, ülkelerin kalkınmasında rol oynayan en önemli sektörlerden biridir. Maden ürünleri, sanayi, enerji, tarım ve inşaat sektörlerinin, yani bütün ana yatırım alanlarının temel girdilerini oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerin kalkınma süreci incelendiğinde, madenciliğin itici gücünden yararlandıkları görülecektir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kalkınmalarını maden zenginliklerine dayandırdıkları halde ülkemizde madencilik bulunması gereken yerde değildir. Ülkemizde madencilik sektörü uzun yıllardan bu yana yeterli desteği göremediği gibi; göz ardı edilmiş, üretim, verimlilik ve teknolojik açıdan diğer ülkelerle rekabet edecek seviyeye ulaşamamıştır. Türk madencilik sektörüne yön verecek kalıcı ve günün koşullarına uygun bir madencilik politikasının olmayışı sektörü içinden çıkılmayacak durumlar içine itmiştir. Mevcut yasal düzenlemeler ve işleyiş ile de madencilik sektöründe bir atılım yapmak mümkün değildir. Artık madencilik sektörüne yön verecek kalıcı ama zaman içinde günün değişen koşullarına uyacak esnek bir madencilik politikası belirlenmelidir. Madencilik sektörünün genel durumu, maden potansiyeli, sorunlar ve alınması gerekli çözüm önerilerinde bulunmak bu çalışmanın başlıca amacı olarak özetlenebilir.

ABSTRACT: Mining is one of the most important sectors which play a big part in the development of the countries. Mineral products constitute fundamental inputs of industrial, energy, agricultural and building sectors, i.e. all of the main investment fields. When development processes of developed countries are examined, it will be observed that they all have made use of mining's driving power. Developed and developing countries have based their developments on mineral resources, but in Turkey, mining is not at the level it deserves. In our country, mining sector has not obtained sufficient support for years and has also been ignored. Thus, it could not reach a level to compete with other countries in production, productivity and technological respects. The absence of a mining policy which is lasting and suitable for present conditions and which can direct Turkish Mining Sector has pushed this sector into an awkward predicament. With existing regulations and procedures it is not possible to realize a breakthrough in mining sector. Now is the time to determine a mining policy which can direct Turkish Mining Sector and which is lasting but flexible enough to be adopted to changing conditions. The general state of the mining sector, mineral potential, problems and solution proposals is the main concern of this study.

1 MADENCİLİK MEVZUATINDA TARİHÇE

Anadolu'da madenciliğin tarihin ilk çağlarına dayandığı ve burada gelişen medeniyetlere öncelik ettiği bilinmektedir. Osmanlılar ordunun silah ve cephane ihtiyacını karşılamak ve para basmak amacıyla madencilik yapmışlardır.

Cumhuriyet dönemi madenciliğimizin temeli İzmir İktisat Kongresine dayanmaktadır. Bu dönemde madencilikte önemli atılımlar yaşanmış ve eğitim, finans, arama, üretim konularında görevlendirilmek üzere "Maadin ve Sanayi Mektebi Alisi", "Sanayi Maadin Bankası" "MTA Enstitüsü" ve " Etibank " kurulmuştur.

Madencilik faaliyetleri 1906 yılına kadar değişik nizamnameler ile yönlendirilmeye çalışılmış ve sırasıyla 1906 yılında Maadin Nizamnamesi, 1954 yılında 6309 sayılı Maden Kanunu, 1985 yılında 3213 sayılı Maden Kanunu yürürlüğe girmiştir. 3213 sayılı Maden Kanunu halen yürürlükte.

Maden kanunu dışındaki malzemeler ise 1907 tarihinden beri yürürlükte olan Taş Ocakları Nizamnamesine göre işlem görmekte olup ruhsat mercii il özel idareleridir. Halen günümüzde madencilik sektörü ikisi Devlet Bakanlığı diğeri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olmak üzere üç Bakanlık tarafından yönetilmektedir.

2 MEVCUT DURUMUN İRDELENMESİ

2.1 Madencilikteki Mevcut Yapılanma

Halen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapan Maden İşleri Genel Müdürlüğü Maden Kanunu uygulamasını yapmakla beraber, sektördeki en önemli kuruluşlardan birisi olan MTA Genel Müdürlüğü Devlet Bakanlığı'na, sektörün en sorunlu kuruluşu durumundaki TTK Genel Müdürlüğü ile sektördeki en önemli üretici kuruluşlardan birisi olan Eti Holding A.Ş. bir başka Devlet Bakanlığı'na bağlanmıştır. Kömür üreticisi diğer bir kuruluş olan TKİ Genel Müdürlüğü ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlıdır. Yıllardır özelleştirme kapsamında olan KBİ, İSDEMİR ve TDCİ gibi kuruluşlar da bir başka Devlet Bakanlığı'na bağlı bulunmaktadır.

Diğer tarafta Taş Ocaklarının yönetimi İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Bunların yanı sıra Çevre Bakanlığı bir çok konuda nihai karar merciine dönüşmek sureti ile, sektörel üst yönetimin önemli unsurlarından birisi haline gelmiştir.

2.2 Ülkemizin maden potansiyeli

Türkiye yeraltı kaynakları yönünden zengin bir ülkedir. Son yirmi yılda yeterli arama yapılmamasına rağmen bor, mermer, toryum, trona, zeolit, pomza, selestin gibi madenlerde ülkemiz zengin rezervlere sahiptir. Ayrıca krom, manyezit, feldspat, barit, kil, kömür, altın ve gümüş rezervleri yönünden de dünya sıralamasında yer almaktadır.

GSMH'daki büyüme hızı ile mukayese edildiğinde madencilik üretimi küçülmektedir. 1998 yılında madencilik üretiminin GSMH'ya oranı , önceki yıllara göre biraz daha azalarak % 1.25'e düşmüştür.

Madencilik'in GSMH'ya doğrudan katkısı % 1.25 olarak ifade edilmesine rağmen, madencilik'in dolaylı katkılarıyla birlikte GSMH içindeki payı % 7-10 arasındadır. GSMH'nın hesaplanmasında madencilik ürünleri olan cam, seramik, çimento, demir-çelik ürünleri sanayi sektörü gelirleri kapsamında değerlendirilmekte, bu nedenle sektörün ekonomi içindeki gerçek boyutu görülmemektedir.

Ülkemizin maden varlığı, MTA Genel Müdürlüğü verilerine göre 2.9 trilyon dolar, 1. Madencilik Şurası tespitlerine göre ise 2 trilyon dolar seviyelerindedir. Bu kadar potansiyel olmasına rağmen yıllık üretim miktarı 2.5 milyar dolar, ihracat ise 500 milyon dolar civarındadır. Bunun yanında maden hammadde ithalatımız 1 milyar dolar seviyelerindedir.

2.3 Madencilikteki üretim potansiyeli

Maden kaynakları bakımından kendine yeterli olan ülkeler arasında yer alan Türkiye'de bugün 60'ın üzerinde farklı maden ve mineral üretimi yapılmaktadır.

Ülkemiz, dünyada madencilikte adı geçen 132 ülke arasında toplam üretim değeri itibarı ile 28. sırada yer alırken üretim çeşitliliği açısından 10.sıradadır.

Dünya metal maden rezervlerinin %0.4'ü, endüstriyel hammadde rezervlerinin %2.5'i, jeotermal enerji potansiyelinin ise %0,8'i ülkemizedir.

Bugün Türkiye'de yılda 150 milyon tonun üzerinde maden üretimi, yılda yaklaşık 500 milyon dolarlık ihracat ve 1 milyar dolarlık ithalat yapılmaktadır.

Önemli üretim potansiyeline sahip olduğumuz bazı madenlerimiz ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kömür: Ülkemizde bilinen kömür rezervi 8.3 milyar tondur. Yıllık üretimimiz ise 66 milyon ton civarındadır. Üretimin yaklaşık 53 milyon tonu termik santrallerde , 13 milyon ton kadar da ısınma ve sanayi amaçlı olarak kullanılmaktadır. 1999 yılında 14 milyon ton kömür ithal edilmiştir.

Bor: Ülkemiz dünya bor rezervlerinin %63'üne sahiptir. B2O3 bazında 644 milyon ton bor rezervi olan ülkemizde 1999 yılı konsantre üretimi 546.000 ton düzeyindedir.

Bugün dünyada yaklaşık 1 milyar dolarlık bor pazarı bulunmaktadır. 1997 yılı değerleriyle ETİ Holding A.Ş. bu pazarın satış miktarı olarak %36, satış değeri olarak %20'sine sahiptir.

Trona: Ülkemiz dünya trona rezervlerinin %8'ine sahip olup Beypazarı trona sahasında 235 milyon ton rezerv mevcuttur. İşletme yatırımına başlanmış olup yıllık trona üretim hedef 1 milyon ton dur.

Altın: Mevcut bilgilere göre projelendirilmiş işletmeye hazır yatakların toplam altın rezervi 215 ton civarındadır. Bilinen nedenlerden dolayı Türkiye'de henüz altın üretimine geçilememiştir. Ülkemiz altın ihtiyacı ithalat yoluyla karşılanmakta olup yıllık altın ithalatı 150-200 ton arasında değişmektedir.

650 ton olarak tahmin edilen altın potansiyelinin aramalara paralel olarak artması tahmin edilmektedir.

Gümüş: Ülkemizde bilinen gümüş rezervi metal bazda 4400 ton seviyelerindedir. İlk olarak 1987 yılında fiili üretime başlanmış ve yılda ortalama 85 ton gümüş üretimine ulaşılmıştır.

Mermer: Ülkemizde araştırılmış alanlardaki mermer rezervi 5.2 milyar m³'tür. Türkiye 650'ye varan renk ve doku kalitelerine sahip mermer çeşitleri ile dünyada önemli bir pazara

hükmedebilir. Mermer ihracatımız 150 milyon dolar seviyelerine ulaşmıştır.

Seramik Hammaddeleri : Türkiye önemli miktarda seramik hammaddelerine sahiptir. İç tüketimin yanında büyük oranda ihracat da yapılmaktadır. 400 milyon ton feldspat, 100 milyon ton kaolen, 5 milyon ton kuvars ve kuvarsit , 585 milyon ton kil rezervi ile ihracat imkanı olan büyük rezervler mevcut olup sektör gelecek yıllarda da ilerlemesini sürdürecektir.

1999 yılında 2.000 ton sodyum feldspat, 10.000 ton kuvars, 50.000 ton kil, 10.000 ton filint taşı ve 50.000 ton seramik kaoleni ihraç edilmiştir.

Türkiye seramik sektöründe Avrupa'da 3., dünyada 5. sırada yer almaktadır.

Krom: Ülkemizde yüksek tenörlü 26 milyon ton, düşük tenörlü 200 milyon ton krom rezervi belirlenmiştir. Krom; mermer ve bordan sonra en fazla satış hasılatını ve ihracatını oluşturan hammadde kaynağımızdır.

Yıllık krom üretimimiz 15 milyon ton seviyelerindedir. Ülkemiz dünya krom cevheri talebinin %10'ununu, ferrokrom talebinin de %3'ünü karşılamaktadır.

Ülkemizde ferrokrom üretimi sadece Eti Holding A.Ş. tarafından yapılmakta olup toplam üretim kapasitesi 160.000 ton'dur.

Bakır - Çinko : Endüstride önemli yeri olan bakırın bilinen rezervi 62 milyon ton'dur. Yıllık bakır üretimi ise metal olarak 30.000 ton civarındadır. Ülkemizde bilinen çinko rezervi metalik bazda 5 milyon ton' dur. Yıllık tüketim miktarı ise 70.000 ton metal çinkodur.

Demir :Bilinen demir rezervimiz 85 milyon ton olup yıllık üretim miktarı 5,5 milyon ton. seviyelerindedir. Ayrıca düşük tenörlü demir rezervlerimiz 850 milyon ton civarındadır.

Alüminyum :Ülkemiz 87 milyon ton görünür + muhtemel rezerve sahiptir. Yıllık üretim miktarı birincil alüminyum olarak 60 bin ton kadardır.

Manyezit: Ülkemiz manyezit rezervleri 100 milyon tondur. Ülkemizde Konya-Krom Manyezit İşletmesi' nin 43.000 ton /yıl, Kümaş'ın 144.000 ton/yıl, Magnezit A.Ş'nin 57.000 ton/yıl olmak üzere toplam 244.000 ton/yıl sinter manyezit, Comag Tesislerinde 34.000 ton/yıl kalsine manyezit kapasitesi vardır.

Çimento ve Yapı Elemanları Hammaddeleri : Ülkemizde 39 adet entegre, 16 adet öğütme ve paketleme tesisi olmak üzere 55 çimento üretim tesisi mevcuttur. Bu tesisleri besleyen yaklaşık 200 oaktan 60 milyon ton hammadde üretimi yapılmaktadır.

Ülkemiz çimento üretiminde Avrupa'da birinci, dünyada 8'inci sırada yer almaktadır.

3 SEKTÖRDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

3.1 Yapılanma ve mevzuattan kaynaklanan sorunlar

1. Madencilik faaliyetleri ile ilgili ruhsatlar ETKB tarafından verilmekte, ancak işletme faaliyetine geçebilmek için 10 ayrı bakanlığın 22 ayrı biriminden izin almak gerekmektedir.
2. Maden ruhsatları alındıktan sonra diğer bakanlıklardan alınacak izinler, Çevre Kanunu , Orman Kanunu, Mera Kanunu, Zeytinlikleri Koruma Kanunu, Su Havzaları Kanunu, Milli Emlak Genel Müdürlüğü Kanunu gibi kanunlar ile getirilen yasaklamalar yatırımcıların sektöre girmesini caydırmaktadır. Ayrıca bilimsel temele dayanmayan doğal sit alanı uygulamaları • kaynakların ekonomiye kazandırılmasını önlemektedir.
3. Madencilik sektörünün riski yüksek olmasına ve desteklenmesi gerekmesine rağmen vergi yükü diğer sektörlerden % 15 oranından daha fazladır. % 5 oranında devlet hakkı, % 5 madencilik fonu, % 2 buluculuk hakkı, % 2 belediye hissesi ve %1 ihbar hakkı ödemeleri ile vergi yükü arttırılmıştır.
4. Madencilik sektöründe yatırım süresi uzundur. Finans desteği yapılması elzemdir. Madencilikten alınan paralar ile madencilere düşük faizli kredi vermek üzere kurulan Madencilik Fonu, 01.01.1993 tarihinden itibaren bütçe kapsamına alınmış ve gelirleri hazineye aktarılmıştır. Kısıtlı bütçe imkanları ile sektöre düşük faizli kredi finans desteği sağlanması güçleşmiştir.
5. Mevcut fonlar arasında kurumlar vergisine ve gelir vergisine tabi tek fon Madencilik fonudur. Ödenen vergiler nedeniyle fon bütçesi daha da zayıflamaktadır.
6. Türkiye'nin madencilik faaliyetleri %80 oranında kamu kurum ve kuruluşlarıncı yapılmaktadır. Ruhsatlarda alan sınırlaması olmadığı için çok büyük alanlar kamu kesimince kapatılmış olup faaliyet yapılmamaktadır.
7. Taş Ocakları Nizamnamesine tabi olan taş, kum, kil halen İl Özel İdareleri tarafından ruhsatlandırılmakta olduğundan ruhsat çakışmaları, denetimi ve güvenliği büyük sorunlar yaratmaktadır.
8. Madencilik sektöründe bugüne kadar yapılan özelleştirmeler genelde başarılı sonuçlar vermemiştir. Bu nedenle kamu elindeki madenlerin özelleştirilmelerinde madencilğe özgü yeni yöntemler geliştirilmelidir. Özelleştirilmesi mümkün görülmeyen KİT'ler rehabilite edilmelidir.

3.2 Madencilik alt sektörlerindeki sorunlar

1. 8,3 milyar ton kömür rezervimize karşın üretim 66 milyon ton civarındadır. Hava kirliliği bahane edilerek ithal kömür izni verilmiş ve yerli kömür üretimine uygulanan vergiler neticesinde yerli kömürün ithal kömür ile rekabet etmesi imkansız hale gelmiştir. Her sene yayımlanan ısınma kömürü parametreleri ile ilgili genelgeye mahalli idareler uymamakta ve özellikle ithal kömür talep etmektedirler. Sanayide petrokok ve ithal kömür kullanımı nedeniyle yerli üreticilerin pazar sorunu bulunmaktadır. Termik santrallerde ise sadece kamu tarafından üretilen kömür kullanılmaktadır. Bütün bu faktörler üretimin azalmasına neden olmuştur.
2. Seramik hammaddeleri ihracatında liman sorunu yaşanmaktadır. 1999 yılında 2 milyon ton ihracat kapasitesine ulaşan albitin, 1,3 milyon ton kapasitesi olan bir limandan ihraç edilmesi bir takım zorluklar doğurmakta ve gelecek yıllarda olacak ihracat artışını imkansız hale getirmektedir.
3. Altın madenciliğinde bazı grupların takındığı yersiz tutumlar nedeniyle üretime geçilememiştir. Olumsuz tutumların mutlaka giderilmesi gerekmektedir.
4. Mermer sektörü ihracat potansiyeli çok yüksek olan bir sektördür. Alt yapı sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve özellikle nakliye getirilen tonaj tahdidi (tek blok içinde) sektörü olumsuz etkilemektedir.
5. Ayrıca ülkemizdeki enerji fiyatları, orman kullanım bedelleri ve maliyet girdilerinin yüksek olması maliyetin artmasında önemli bir faktör olarak, sektörü olumsuz etkilemektedir.
6. Kalker ve tras gibi çimento sektörünün kullandığı hammaddelerine ait ruhsatların İl Özel İdareleri tarafından verilmesi ruhsat güvencesini olumsuz yönde etkilemektedir.
7. Sahalarda üretilen cevherler entegre tesislere karayolu, demiryolu ve gemiler ile sevk edilmektedir. Cevher maliyeti içinde taşıma maliyeti oranı yaklaşık %50-60 civarındadır. Cevher taşımacılığındaki yüksek maliyet, yerli kaynaklarımızın ithal cevhere karşı rekabet gücünü ortadan kaldıran en önemli etkidir.
8. Metalik cevher madenciliğimizde hammaddenin uç ürünlere yeteri kadar dönüştürülemediğinden uluslararası fiyat hareketlerinden olumsuz etkilenmektedir.
9. Dünyadaki tüm ülkelerde hurdaya dayalı üretimler genel demir-çelik üretimi içinde %15-30 oranındadır. Ülkemizde tersine bir durum söz konusudur. Bu nedenle demir cevheri üretimimiz olumsuz yönde etkilenmektedir.

4 MADENCİLİKTE BÜYÜME HEDEFLERİ

1. Birinci on yılın sonunda madencilik üretiminin GSMH içindeki payını %3 oranına çıkarabilmek için madencilik üretiminin yıllık ortalama % 16'lık bir hızla büyümesi gerekmektedir. Bu hızla, 2010 yılında 11 milyar dolar üretim hedefini yakalamak mümkün görülmektedir.
2. İkinci on yılda madencilik üretiminin GSMH içindeki payın % 5'e çıkarılması için madencilikte %12 MİK bir büyüme hızını sağlamak gerekmektedir. Bu hızla , 2020 yılında 34 milyar dolarlık üretim hedefi yakalanabilecektir.

5 HEDEFLERE ULAŞILMASI İÇİN ALINMASI GEREKLİ ÖNLEMLER

5.1 Madencilik bakanlığının kurulması

1. Madenciliğimizde üst yönetim boşluğu ve koordinasyonsuzluk mevcuttur.
2. Sektörle ilgili kalıcı politikaların oluşturulması ve uygulamaya konulması da mümkün olamamaktadır.
3. Ülkemiz madenciliğine yerli ve yabancı sermaye girişi durma noktasına gelmiştir. Bunun nedeni kaynakların yetersizliği değildir. Madencilğe yatırımın önündeki engellerin kaldırılması konusunda çözüm üretilebilmesi için uzman bir kuruluşun politikalar üretmesi gerekir.
4. Sektörde çok sayıda üretim kalemi ve üretim ünitesi bulunmaktadır. Sektörde mevcut koordinasyonsuzluk nedeniyle üretim maksimize edilememektedir.
5. Madencilik ürünlerinin üretimini sağlamak ve yüksek katma değerli ürünler üretmek gayesi ile yerli ve yabancı sermayeyi madencilik sektörüne çekebilmek için ruhsat, arazi tahsisi, çevre izni ve bunu takip eden diğer izinleri uzun vadede geçerli olacak kurallara, hızlı ve şeffaf izleyen bir mekanizmaya bağlamak gerekir.

5.2 Hedeflere ulaşmada temel ilkeler

Hammadde üretiminde süreklilik sağlamak ve potansiyelimizi belirlemek için aramalara önem vermek.

1. Çevre standartlarını sağlayarak sürdürülebilir kalkınma prensibi çerçevesinde madencilik faaliyetlerini geliştirerek sürdürmek.
2. Rekabet edebilir projelere öncelik vermek.
3. Bazı ürünlerde, dışa bağımlılığın yaratacağı negatif etkileri, sosyal ve bölgeler arası dengeleri ve istihdamı dikkate alarak, üretimi sürdürmek.

4. Madencilikte yerli hammadde ve ürünlerin kullanılmasına özen göstermek, bu yönde azami entegrasyonu sağlamak , uç ürün yatırımlarını teşvik etmek.
5. Dış sermayenin madencilik alanında ülkeye, ham ve uç ürün üretimi için yatırım yapmasını önleyen engelleri kaldırmak.
6. Madencilikte uç üretim yapmak suretiyle katma değeri ve rekabet şansını artırmak üzere ARGE çalışmaları yapmak,
7. Madencilikte finansman sorununu çözmek.
8. Bölgesel kalkınma için Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bilinen maden yataklarının (Mardin Mazıdağ fosfat, Siirt Madenköy bakır, Bitlis-Bingöl Avnik apatitli manyetit, Yayladağ fosfat, Malatya-Hasan Çelebi demir, Silopi-Şırnak asfaltitleri gibi) değerlendirilmesi.
9. Kamu sektörünün elinde bulunan fakat faaliyet gösterilmeyen büyük ruhsat alanları içindeki madenlerin ekonomiye kazandırılması için sahaların özel sektöre açık hale getirilmesi gerekmektedir.

5.3 Yasal Düzenlemeler ve Aksaklıkların Giderilmesi

5.3.1 3213 Sayılı Maden Kanunu

Tüm madencilik faaliyetleri için tek Kanun: Tabii yeraltı kaynaklarının tümünün Maden Kanunu kapsamına alınarak tek kanunla yönetilmesi ve dağılımı son verilmesi gerekir. Doğal kaynakların, modern bir anlayışla değerlendirilmesi Maden Kanunu çerçevesinde uzmanlarınca yapılmalıdır.

Maden Kanunu'nun 46. Maddesi 1994 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve kamulaştırma işleminin yeniden düzenlenmesi için ETKB'na üç ay süre verilmiştir. Yeni bir görüş olgunlaştırılmışsa da bu madde yeniden yazılarak yasadaki yerini almamıştır. Bu nedenle, Maden Kanunu'nun kamulaştırmaya ilişkin 46. Maddesi diğer değişikliklerden ayrı düşünülerek bir an önce yürürlüğe konmalı ve söz konusu maddedeki kamulaştırma hakkı mutlak bir hak haline getirilerek diğer yasa ve yönetmeliklerin bu hakkı geçersiz hale getirmeleri önlenmelidir.

Mer'i 3213 sayılı Maden Kanunu madenciyeye yardımcı olmaktan çok ruhsat iptalleri ile madenciyi sürekli tehdit eder bir uygulama içerisindedir.

Diğer taraftan, mermer dışındaki bazı madenlerde geniş alanların kapatılabilmesi sahanın uzun süre atıl kalması ve tekel konumu yaratılması madenci açısından caydırıcı rol oynamaktadır.

Kanunun, ağır vergi yükünü öngörmesi ve işletme ruhsatının akabinde de fiilen 6 ay içinde işletmeye geçmesini şart görmesi yatırımcı

açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bütün izinler alındıktan sonra 6 aylık sürenin başlaması gerekir. Ayrıca, uygulamada karşılaşılan sorunlara mer'i mevzuatla cevap verilememektedir. Başka bir deyişle, bu kanun ve yönetmeliğin sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde güncelleştirilmesi gerekmektedir.

Yeni müracaatlarda alan sınırlandırılması (2000 hektar gibi) getirilmelidir.

5.3.2 Maden Ruhsat Sahalarının İlgilendiren Diğer Mevzuat

Uygulamada Anayasa'ya aykırı olarak madencilığe engel teşkil eden düzenlemeler aşağıda verilmiştir.

- 1- Çevre Mevzuatı
- 2- 6831 Sayılı Orman Kanunu
- 3- 4342 Sayılı Mera Kanunu
- 4- 3573 Sayılı Zeytinciliğin İslahı ve Yabanilerin Aşıltilması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun
- 5- Milli Emlak Genel Müdürlüğü Mevzuatı
- 6- 2560 Sayılı İSKİ, İZSU Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
- 7- Toprak ile İlgili Mevcut ve Tasarı Halindeki Mevzuat
- 8- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- 9- Diğer Mevzuatlar

- 2873 Sayılı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Kanunu
- 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı 3621 Sayılı Kıyı Kanunu
- Sağlık Bakanlığı 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ve Uygulamasına Dair Yönetmelikler
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş ve İşçi Sağlığı ile ilgili Tüzük ve Yönetmelikler

5.3.3 Madencilik Sektöründeki Vergi Yükü

Madencilikte halen diğer sektörlerle oranla 10-15 puan daha yüksek vergi yükü vardır. Bu hali ile madencilikteki vergi yükü % 70'i geçmektedir. Madencilığe özgü yeni bir vergi kanunu yapılmalıdır.

Madencilik yüksek istihdam, yüksek katma değer yaratan ve kırsal kesimin kalkınmasında en hızlı bir şekilde kullanılacak bir faktördür.

- Yapılacak yeni kanuni düzenlemeyle,
 - Arama ve yatırım safhasında KDV muafiyeti sağlanmalıdır.
 - Her tür vergi yükü toplamı %28'i aşmamalıdır.
 - Madencilikteki vergilendirme, sanayide uygulanan vergi oranlarının en az 15 puan altına çekilmelidir.
 - Devlet hakkı oranı düşürülmelidir.
 - Rezev tüketim payı uygulaması sağlanarak vergi yükü azaltılmalıdır.

Bunların yanı sıra,
-Arama gayesi ile harcanan risk sermayesine özel vergilendirme avantajları getirilmelidir
-Arama yatırımları ciddi şekilde teşvik edilmelidir
-Arama yatırımlarının 2 misli oranda ve pekçok değen üzerinden yatırım indirimine tabi tutulması gerekmektedir

Sonuç olarak madencilik sektörünün hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmak için 10 yıl vergi muafiyetine tabi tutulması gerekmektedir

6 MADENCİLİKTE FİNANSMAN

Ülkemizin hammaddede olan tabu üstünlüğüne dayanarak sanayimize, kaliteli ve ucuz hammadde temin etmek, yurtdışı pazarlarına rekabet şartlarında yüksek katma değerli ürünler satabilmek için yeterli sermayeye kavuşması gerekmektedir Bunun için,

- Yasal alt yapı, sermayenin madencilığe girmesinin on şartıdır
- Maden rezervlerinin bankalarca teminat olarak kabul edilmesini sağlamak üzere Maden Kanununda değişiklikler yapılmalıdır
- Sermaye piyasasından madencilik projelerine kaynak temin edilmelidir
- Yabancı sermayenin önündeki engeller kaldırılıp teşvik edilmelidir

7 MADENCİLİĞİN DESTEKLENMESİ

7.1 Altyapı teşvikleri

Yeraltı kaynaklarının ekonomiye hızlı bir şekilde kazandırılması altyapının tamamlanmasına bağlıdır Bunun için,

- Ulke potansiyeli ile ilgili temel bilgilerin üretilmesi, arşivlenmesi ve sunulmasının devlet öncülüğünde sağlanması,
- Üretilen hammaddelerin yurt içi ve yurt dışı tüketim noktalarına ulaştırılması için demir yolu ağının genişletilmesi ve nakliye ücretlerine indirim tatbik edilmesi,
- Büyük kapasiteli limanlara ihtiyaç bulunmaktadır ihracatçı firmalara gerektiğinde özel liman yapımı izni verilerek desteklenmesi,
- Altyapı hizmeti olarak yol ve enerjinin konu finansmanı yoluyla götürülmesi gerekmektedir

7.2 Diğer teşvikler

- Her türlü arazi orman vb alanların tahsisinin ucuzlatılması gerekmektedir
- Madencilik Fonu'nun işler hale getirilmesi gerekmektedir
- Çevre ile ilgili konular, uzman mahkemeler veya teknik kuruluşlar tarafından çözüme bağlanmalıdır
- Yerli üretimimizin artırılmasını sağlamak amacıyla aynı özellikteki ithal edilen madenler yerine ozkaynaklarımızın tüketimine öncelik verilmelidir

8 SONUÇ

Bir ülkenin madenler bakımından doğal zenginliği başarılı bir maden sanayiinin kurulması için yeterli değildir Uygun ve istikrarlı bir politik çerçeve ile güvenilir ve kolay işleyen bir malı ve hukuki rejimin bulunması da gereklidir Bir hükümet ülkesindeki mineral potansiyelini değiştiremez, fakat bu potansiyelin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ekonomik ve sosyal menfaatlerine en uygun şekilde değerlendirilmesini sağlayabilir

Madencilik politikası ve maden hukukunun can damarı, hükümetin madencilığe ilişkin oynadığı uygun roldür Madencilik faaliyeti eskiden hükümet ile madenci arasında düzenlenen bir ilişkiden ibaret iken, bugün ise madencilik, merkezi hükümet, endüstri, yerel yönetim, sivil toplum örgütlen ve mahalli halk arasında bir ortaklık haline gelmiştir Önceleri madencilığın ekonomikyonu esas alınırken son on yılda ortaya çıkan gelişmeler madencilikle ilgili sosyal ve kültürel konuları da one çıkarmaktadır

Madencilik sektörünün geliştirilmesi, güçlendirilmesi, sorunların çözümü, madencilik faaliyetlerinin desteklenmesi ve iyileştirilmesi kapsamında ulusal maden politikalarını belirleyerek maden kaynaklarımızın dünyadaki yeni gelişmelerin ışığında ulusal ekonomiye yüksek düzeyde katkı sağlayacak biçimde değerlendirilmesi için Maden Bakanlığı'nın kurulması zorunludur

KAYNAKLAR

Madencilik Sektöründe Yer Alan Kamu Kuruluşları & Madencilik Sektörü Başkanlar Konseyi Mayıs 2000
Madencilik Sektörünün Sorunları Çözüm Önerileri ve İmenden Yapılanma raporu Ankara